

Wojciech Blajer

Stanowiska grupy tarnobrzeskiej w Zaborczu i Książnicach, woj. Rzeszów

Stanowisko 1 w Zaborczu, gm. Przeclaw, znajduje się w „Lasku Kieleckim”, przy drodze z Zaborza do Wylowa, ok. 600 m na W od mostku na Starej Wiśni (ryc. 1, A). Jest to teren Nadleśnictwa Tuszyna (Leśnictwo Goleszów, oddział 85, h). Droga prowadzi tu przez piaszczyste wzniesienie, które obecnie — wskutek pogłębiania i poszerzania drogi przez wydobywanie piasku — rozcięte jest płaskodennym wąwozem

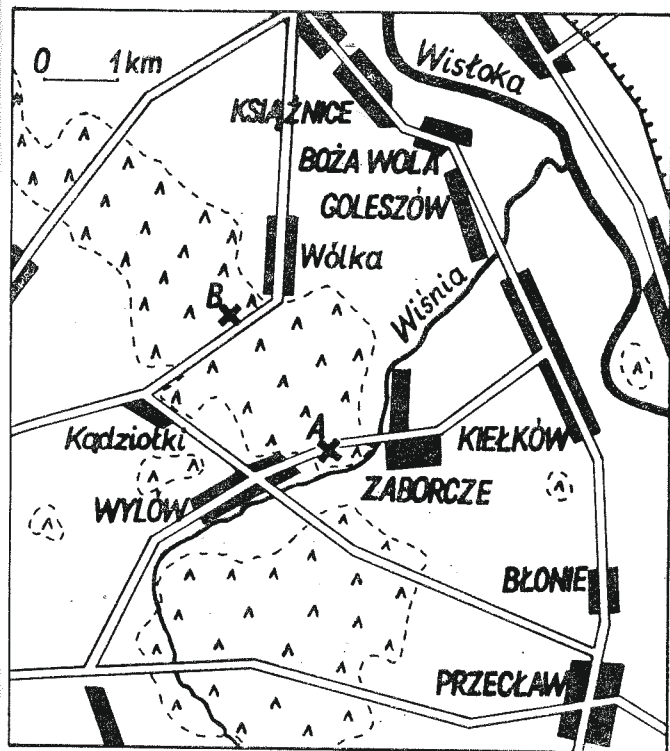
o długości ok. 80 m, szerokości ok. 10—30 m i o przebiegu E-W. Wysokość brzegów wąwozu sięga 4,5 m.

Według informacji ludności, co najmniej od roku 1971 przy poszerzaniu drogi natrafiano po obu stronach na ułamki naczyń i szkielety ludzkie¹.

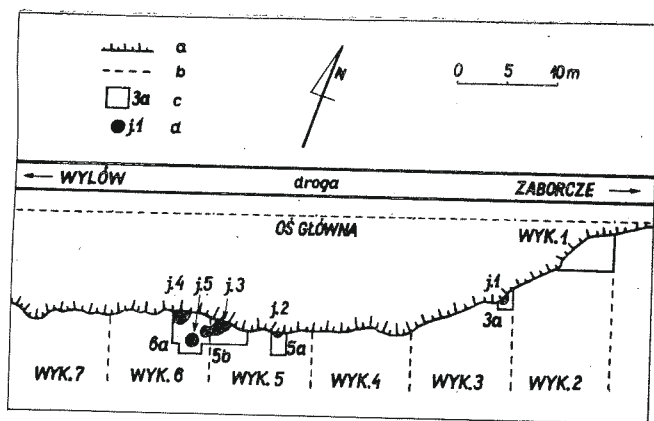
W dniach 6—27 września 1976 r. Muzeum Okręgowe w Rzeszowie przeprowadziło na tym stanowisku ratownicze badania wykopaliskowe w związku z planowaną przebudową drogi. Pracami kierował dr Kazimierz Moskwa przy pomocy autora niniejszego sprawozdania. Uzyskany materiał zabytkowy i dokumentację złożono w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

Wzniesienie pokryte jest lasem sosnowo-dębowym. Wiek najstarszych drzew sięga 80 lat. Liczne pnie i korzenie tkwiące w piaszczystym gruncie powodowały zakłócenia w warstwie kulturowej i wolne tempo prac.

Po oczyszczeniu profilów brzegów wąwozu okazało się, że ze skarpy po południowej stronie wąwozu zebrano najwięcej materiału. Tam też zarysowały się obiekty naruszone przez wybieranie piasku. Skarpę podzielono na schematyczne wykopy (numery 1—9) o krawędziach prostokątnych do osi głównej, która biegła wzdłuż drogi. Eksploracją objęto tylko te odcinki (oznaczone numerem i literą), na których stwierdzono zagłębione w calowy piasek zaciemnienia (ryc. 2). Przeprowadzenie szerokoprzestrzennych wykopalisk uniemożliwił zarówno las, jak i pośpiech prac, który spowodowany był ich dorywczym i ratowniczym charakterem.

Ryc. 1. Lokalizacja stanowisk: A — Zaborzec, gm. Przeclaw, stan. 1; B — Książnice-Wólka, gm. Mielec, stan. 1

Ryc. 2. Zaborce, gm. Przeclaw, stan. 1. Plan wykopów: a — przebieg krawędzi skarpy południowej, b — granice wykopów, c — zasięg i numeracja odcinków eksplorowanych, d — jamy

WYKOP 1.

Zbliżony do trójkąta o wymiarach 4×6 m. Wskutek pochyłości terenu eksplorowany w części wschodniej do głębokości 90 cm, a w części zachodniej do 110 cm. Wypełnisko stanowił ciemnoszary lub brunatny piasek. Warstwa kulturowa sięgała do głębokości 70—80 cm. Wskutek różnej barwy i twardości gleby i calca — spowodowanej dużą ilością korzeni — nie było możliwe uchwycenie jakichkolwiek obiektów. Obserwacje kilku plam — przypuszczalnych dołków słupowych — nie dały pozytywnych rezultatów. Zaciemnienie w części południowo-zachodniej na głębokości 80 cm było zapewne naturalnego pochodzenia. Prawdopodobnie jako ślad po drzewie interpretować należy także hipotetyczne palenisko w części północno-wschodniej na głębokości 50 cm.

Znaleziono ponad 1100 drobnych fragmentów naczyń, 2 okruchy polepy, 2 fragmenty prześlików (tabl. I, 20—21), fragment szpuli (?) glinianej (tabl. I, 22) i 2 okruchy przepalonych kamieni ze śladami wygładzenia. Wśród ułamków naczyń przeważającą większość stanowiły skorupy pochodzące z garnków jajowatych lub workowatych, barwy brunatnej, o powierzchni chropowatej. Udało się wyodrębnić 12 ułamków części przydennych, w tym 2 karbowane na krawędzi, 56 ułamków brzuśców zdobionych listwą karbowaną dołkami palcowymi, a rzadziej samymi dołkami palcowymi, 2 ułamki brzuśca zdobione guzkami (tabl. I, 2), oraz ok. 40 ułamków części wylewowych, w tym kilka zdobionych listwą karbowaną bądź samymi dołkami palcowymi (tabl. I, 1). Z naczyń wazowatych pochodzi co najmniej 20 ułamków o powierzchniach gładzonych, barwy ciemnoszarej bądź jasnobrunatnej, w tym 4 zdobione grupami skośnych linii rytych (tabl. I, 7) i 5 z tzw. ornamentem „pseudoznurowym”

„pseudoznurowym” (tabl. I, 3—4). Ponadto wystąpiło kilkanaście ułamków mis, profilowanych (tabl. I, 6), bądź doniczkowatych (tabl. I, 5), ok. 30 ułamków czerpaków lub miseczek profilowanych (tabl. I, 10—11), półkulistych (tabl. I, 9), a wyjątkowo z wypchniętym do wewnątrz dnem (tabl. I, 8) i ok. 270 różnej wielkości ułamków placków-talerzy na ogół z odciskami plecionki (tabl. I, 12—19). Wśród pozyskanych ułamków wystąpił też mały fragment cedzidełka i 2 zżużłone skorupy.

WYKOP 3A

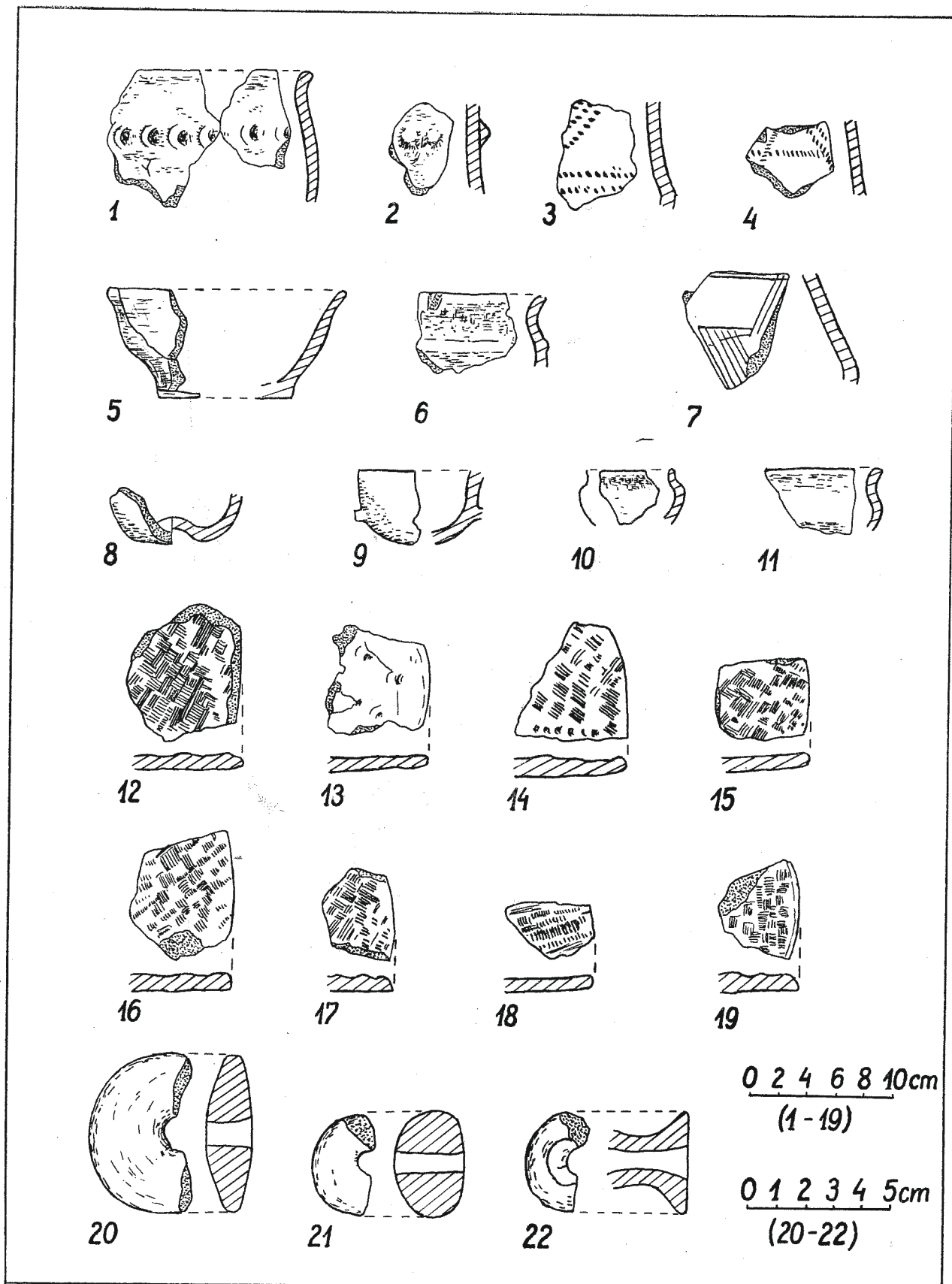
Jama a 1. Nieduży uszkodzony obiekt o wymiarach ok. 100×20 cm, wypełniony szaro-brunatnym piaskiem sięgającym do głębokości 50—90 cm.

Z próchnicy pochodziło ok. 20 skorup. Większość stanowiły ułamki chropowatej powierzchni, wśród których wystąpił 1 fragment zdobiony dołkami palcowymi. Kilka ułamków pochodzi niewątpliwie z placków-talerzy, a gładzone wydają się być fragmentami naczyń wazowatych. Natomiast w wypełnisku nie znaleziono żadnych materiałów, co daje podstawę aby sądzić, że mogła to być jedynie pozostałość po pniu drzewa.

WYKOP 5A

Jama a 2. Jako brunatno-czarne zaciemnienie o wymiarach 100×50 cm (część N zniszczona) zarysowała się na głębokości ok. 50 cm. Siegała do głębokości 110 cm. Jej wypełnisko stanowił intensywnie czarny, tłusty piasek, najciemniejszy na głębokości 100 cm.

Jama zawierała ok. 80 drobnych skarup, 4 okruchy polepy oraz przepalony okruch kamienia ze śladami gładzenia. Większość ułamków ceramiki wydaje się pochodzić z garnków jajowatych lub workowatych, o barwie brunatnej i chropowatej powierzchni. Wśród nich na uwagę zasługuje ułamek z części przydennej zdobiony przy dnie dołkami palcowymi, 2 ułamki brzuśców zdobione listwą plastyczną z dołkami palcowymi i 3 ułamki z brzegów naczyń. Ok. 10 ułamków o powierzchni gładzonej, na ogół ciemnoszarej barwy, to fragmenty naczyń wazowatych. Można tu wskazać ułamek z ornamentem „pseudoznurowym” oraz ułamek z górnej części naczynia zapewne dwustożkowatego o szyjce łukowatej (tabl. II, 1). Brak tu ewidentnych fragmentów mis, miseczek i czerpaków, natomiast 8 ułamków pochodzi z placków-talerzy. Natrafiono też na 1 skorupę zżużloną, zapewne z naczynia garnkowego.

TABL. I. Zaborce, gm. Przecław, stan. 1. Wybrane materiały z wykopu 1

Obiekt należy interpretować jako pozostałość paleniska.

WYKOPY 5B I 6A

Wykopy te przylegały do siebie. Poszczególne obiekty (jamy 3—5) dały się wyróżnić dopiero na głębokości 50—60 cm. Być może jamy te łączyły się ze sobą w jeden zespół funkcjonalny. (ryc. 2).

Z głębokości 0—60 cm — głównie z wykopu 6a — pozyskano ok. 600 ułamków ceramiki i 8 brył polepy. Wśród skorup większość stanowią fragmenty naczyń garnkowatych, formy jajowatej, workowatej lub rzadziej o esowatym profilu (tabl. II, 7). Powierzchnia tych fragmentów jest chropowata, niekiedy z wyraźnymi śladami obmazywania. Ponad 40 ułamków jest zdobione listwami plastycznymi karbowanymi dołkami palcowymi — zdarzają się ułamki z nalepionymi 2 skośnymi względem siebie listwami — lub rzadziej samymi dołkami palcowymi. Karbowane listwy plastyczne występują na ogół w środkowej lub górnej partii brzuśca, rzadziej dołki palcowe pojawiają się na brzegu wylewu. Natrafiono też na jeden ułamek zdobiony guzkiem. Do form wazowatych należy zaliczyć ułamek gładkościennego naczynia barwy szarej, o szyjce podciętej u nasady i z pionową listwą plastyczną na brzuścu (tabl. II, 8). Na pograniczu form garnkowatych i wazowatych wydaje się stać duże obmazywane naczynie o łagodnie esowatym profilu, z karbowaną listwą plastyczną na maksymalnej wydatości brzuśca (tabl. II, 6). Z waz lub mis pochodzą 4 niewielkie ułamki gładkościenne, a dalszych kilka z miseczek lub czerpaków, w tym z naczynka o niewysokiej, cylindrycznej szyjce z poziomą listewką na brzuścu (tabl. II, 9) oraz z półkulistego czerpaka. Co najmniej 36 skorup to fragmenty placków-talerzy. Wspomniane bryły polepy wykonane są z gliny z domieszką piasku i wydają się nie zawierać domieszki organicznej.

Jama 3. Szaro-brunatne zaciemnienie zarysowało się na głębokości 50—60 cm na tle żółtego piasku. Od N jama była uszkodzona wskutek obsunięcia się brzegu skarpy. Uchwycenie krańców na S i SW utrudniały pnie drzew. Zachowana — zapewne większa — część obiektu była rozciągnięta z NE ku SW i miała rozmiary ok. 6×2 m. Prawie pionowe ściany były wgłębione w całość na ok. 80 cm (tj. ok. 140 cm od dzisiejszej powierzchni ziemi). Wypełnisko stanowił zbitý i twardy szaro-brunatny piasek. W południowo-zachodniej części na głębokości 70—80 cm znajdowało się palenisko (?) wypełnione czarnym piaskiem przemieszanym z przepaloną

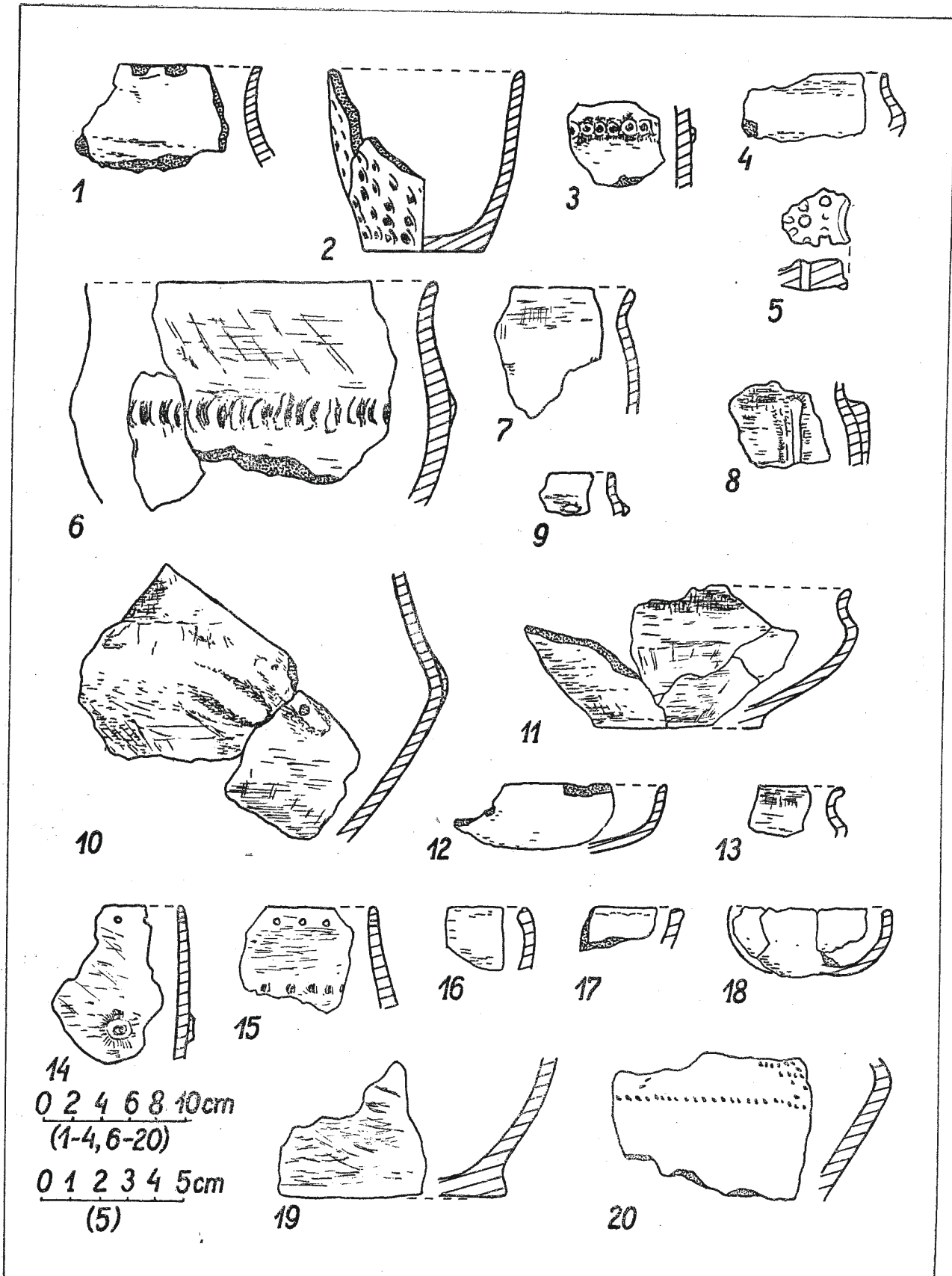
gliną i drobnymi skorupami. Na głębokości ok. 90 cm wystąpiło kilka częściowo zżużlonych kałków polepy. Dno obiektu odcinało się wyraźnie od calca.

Z jamy pozyskano ok. 280 skorup i ok. 20 kałków polepy. Wśród ułamków ceramiki większość stanowią niecharakterystyczne fragmenty pochodzące przeważnie z garnków jajowatych lub workowatych i z waz. Kilka skorup nosi ślady zdobienia listwą plastyczną z dołkami palcowymi (tabl. II, 3) a w pojedynczych przypadkach także dołkami paznokciowymi lub linią rytą. Kilkanaście ułamków pochodzi z brzegów naczyń — niektóre są wygładzane, może więc raczej należy je łączyć z formami wazowatymi? Interesujący jest niewielki (wysokość ok. 13 cm, workowaty garnek, którego zewnętrzna powierzchnia pokryta jest dołkami paznokciowymi (tabl. II, 2). Nieliczne są fragmenty pochodzące z naczyń wazowatych — zapewne należy tu ułamek jasnobrunatnej barwy z ornamentem „pseudosznurowym”. Do form misowatych zaliczyć należy ułamek z górnej części naczynia o łagodnie załamanym brzuścu i słabo wyodrębnionej szyjce (tabl. II, 4), a także 2 mniejsze ułamki z łagodnym załomem i jeden z podciętej szyjką. Ponad 50 fragmentów pochodzi z placków-talerzy, po części bez odcisków plecionki. Należy wreszcie wspomnieć o niewielkim fragmencie cedzidełka (tabl. II, 5).

Jama 4. Zasięg szaro-brunatnego zaciemnienia ku E i S dał się ustalić dopiero na głębokości 80 cm. Zachowana część jamy o prawie pionowych ścianach i płaskim dnie mierzyła ok. 3×2 m i sięgała do głębokości 120—130 cm. W centrum na głębokości 60—80 cm znajdowała się warstwa spalenizny (palenisko?). Na S od domniemanego paleniska stwierdzono na głębokości 60—80 cm nieprzealoną, zmieszana z piaskiem glinę, zbitą i twardą. Być może zachowana część jamy była tylko południowo-wschodnim narożnikiem prostokątnego obiektu.

W wypełnisku znajdowało się kilkadziesiąt ułamków ceramiki, głównie brunatne, chropowate ułamki z naczyń garnkowatych. Dalsze kilkadziesiąt skorup pozyskano w trakcie eksploatacji warstwy głębokościowej 60—80 cm, kiedy jeszcze nie można było wskazać zarysu jamy 4. Zabytki te zostały dołączone do materiałów z górnej warstwy jamy 5 i wraz z nimi będą poniżej omówione.

Jama 5. Zarysowała się na głębokości 60 cm, sięgała do 130 cm. W rzucie poziomym prawie okrągła, być może lekko rozszerzona w części przydennej. Dno płaskie. Wypełnisko stanowił brunatno-szary piasek, zbitý i dość twardy.

TABL. II. Zaborcze, gm. Przeclaw, stan. 1. Wybrane materiały z jamy 2 (1), z jamy 3 (2-5), z wykopu 6a z głębokości 0-60 cm (6-9) i z jamy 5 (10-13). Książnice-Wólka, gm. Mielec, stan. 1. Wybrane materiały z wykopu sondażowego (14-20)

W części centralnej na głębokości ok. 90—120 cm znajdowała się warstwa spalenizny. Na N od niej na głębokości 110—120 cm wystąpiły duże bryły przepalanej polepy ze śladami roślinnej domieszki. Ten niewielki obiekt (średnica 120 cm) był zapewne paleniskiem.

W wypełnisku znaleziono kilkadziesiąt ułamków naczyń i 25 brył polepy. Materiał z warstwy głębokościowej 60—80 cm zbierano łącznie ze skorupami znad jamy 4, wskutek czego dochodzi tu dalsze kilkadziesiąt fragmentów. Dominują ułamki naczyń jajowatych lub workowatych, wśród których kilka fragmentów jest zdobionych listwą karbowaną dołkami palcowymi. Nieliczne są ułamki naczyń wazowatych o łagodnym załamie brzuśca. Na uwagę zasługują 3 fragmenty dużego naczynia barwy jasnobrunatnej, o chropowatej powierzchni, zdobionego na załamie dużymi skośnymi listwami (tabl. II, 10). Ok. 10 ułamków pochodzi z mis, w tym z głębokiej profilowanej misy o ciemnoszarej barwie, być może pierwotnie posiadającej uszka między maksymalną wydętością a brzegiem wylewu (tabl. II, 11) i z misy półkolistej, dość płytkiej (tabl. II, 12). Małe naczynka reprezentowane są przez 1 ułamek profilowanej miseczki lub czerpaka (tabl. II, 13). Z placków-talerzy pochodzi ok. 20 fragmentów.

MATERIAŁ ZABYTKOWY

1) **Garnki.** Większość zebranego materiału ceramicznego stanowią ułamki garnków jajowatych lub workowatych wykonanych z gliny z domieszką tłucznia kamiennego bądź ceramicznego, o powierzchni przeważnie chropowatej na zewnętrznej stronie, o barwie brunatnej lub brunatno-szarej. Najczęstsze jest zdobienie listwą karbowaną dołkami palcowymi (tabl. II, 3) lub bezpośrednio dołkami paznokciowymi (tabl. I, 1). Czasem karbowane listwy są nalepione skośnie względem siebie. Rzadko spotykane są stożkowate guzki, czasem podwójne (tabl. I, 2), a w jednym wypadku wystąpiła prawdopodobnie linia ryta. Interesujący jest dający się zrekonstruować garnek o powierzchni całkowicie pokrytej dołkami paznokciowymi (tabl. II, 2), dla którego pewną analogią może być fragment naczynia z grobu 25 z Kopek, stan. 3². Nieliczne naczynia garnkowate z Zaborza mają lekko esowaty profil partii wylewowej (tabl. I, 1, tabl. II, 7).

2) **Naczynia wazowate.** Zaliczyć tu można nieco fragmentów naczyń gładkościennych, niekiedy o ciemnoszarej, prawie czarnej powierzchni. Występuje na nich ornament „pseudosznurowy” (tabl. I, 3—4) lub ornament linii rytych (tabl. I, 7). Analogie można wskazać

wśród naczyń z cmentarzyska w Trzęsówce stan. 1, w grobach nr 10, 274, 253³. Sporadycznie pojawiają się formy o baniastym brzuścu i wyodrębnionej, jakby podciętej szyjce. Mogły to być okazy zdobione na brzuścu pionowymi listwami (tabl. II, 8), lub naczynia stojące na pograniczu waz i głębokich profilowanych mis (tabl. I, 6). Obok wymienionych form gładkościennych, o wylewie lekko profilowanym, stożkowatym lub łukowatym (tabl. II, 1), do naczyń wazowatych zaliczyć trzeba duże, grubościennie i chropowate okazy, jak np. stojące na pograniczu garnków i waz esowate naczynie z karbowaną listwą plastyczną na maksymalnej wydętości brzuśca (tabl. II, 6) oraz dwustożkowate naczynie zdobione na załamie dwiema skośnymi listwami (tabl. II, 10). To ostatnie ma pewne analogie w postaci naczyń z cmentarzyska w Krzemienicy stan. 1, w grobach nr 150, 151⁴.

3) **Misy.** Ułamki są niezbyt liczne. Można tu wskazać formy profilowane (tabl. II, 11), o wygiętym lekko do środka wylewie (tabl. II, 4), w przybliżeniu półkuliste (tabl. II, 12) i wreszcie doniczkowate, tabl. I, 5), które są na ogół chropowate w przeciwieństwie do poprzednich, gładkościennych.

4) **Miseczki i czerpaki.** Wskutek znacznego rozdrobnienia materiału trudno rozdzielić te dwie grupy naczyń, a także poszukiwać analogii. Ślady uszek wskazać można zaledwie na 2 egzemplarzach (np. tabl. I, 9). Znaleziono też jeden fragment ucha, pochodzący jednak być może z misy. Należą tu wyłącznie okazy gładkościennie. Formy mogą być półkuliste (tabl. I, 9), lekko esowate (tabl. I, 11), lekko profilowane (tabl. I, 10, tabl. II, 13) lub z dnem wypchniętym do wewnątrz (tabl. I, 8). Jeden z niewielkich ułamków o niewysokiej, prawie pionowej szyjce, posiadał na brzuścu poziomą listewkę (tabl. II, 9). Wydaje się być prawidłowością, że skorupy z okazów półkulistych są nieco słabiej wygładzone, miękkie i ścierające się w dotyku.

5) **Placki-talerze.** Obok chropowatych garnków stanowią najlicniejszą kategorię zabytków. Wykonane są z gliny z domieszką organiczną i tłucznia kamiennego. Placki są zawsze na jednej stronie wygładzone, na drugiej noszą odciski plecionki (tabl. I, 12, 15—18), czasem także dołki paznokciowe (tabl. I, 14), względnie tylko ślady paznokci (tabl. I, 13). Niektóre okazy są wielokrotnie przedziurawione, co upodabnia je do naczyń sitowatych. Niestety, brak miejsca nie pozwala na przeprowadzenie tu dokładniejszej analizy tych znalezisk i próby rekonstrukcji odcisniętych plecionek⁵.

6) Naczynia sitowate. Niewielkie fragmenty cedzideł wystąpiły w wykopie 1 i w jamie 3 (tabl. II, 5).

7) Narzędzia. W obrębie stanowiska odkryto 2 fragmenty glinianych przeszłików (tabl. I, 20—21) i zapewne fragment glinianej szpuli (tabl. I, 22). Znalaziono też 2 fragmenty wygładzonych otoczków ze skał krystalicznych barwy jasnoszarej lub szaro-różowej, zapewne rozcieraczy. Kilka nieregularnych ułamków, częściowo przepalonych, nosi ślady gładzenia.

CHRONOLOGIA I PRZYNALEŻNOŚĆ KULTUROWA STANOWISKA

Badane stanowisko jest osadą grupy tarnobrzeskiej. Chronologię można określić na podstawie naczyń jajowatych zdobionych listwą plastyczną karbowaną dołkami palcowymi⁶, naczyń wazowatych z podwójnymi skośnymi listewkami⁷, a także naczyń wazowatych zdobionych ornamentem „pseudosznurowym” na III fazę rozwojową tej grupy, tj. w przybliżeniu na okres halsztacki⁸. Jednak biorąc pod uwagę profilowane formy mis, miseczek i czerpaków, które ogólnie wydają się być charakterystyczne raczej dla II fazy grupy tarnobrzeskiej⁹, należy zastanawiać się nad możliwością przesunięcia datowania na sam początek okresu halsztackiego.

Zagadkowe groby szkieletowe znajdowane głównie na N od drogi są według opowiadań okolicznych mieszkańców pozostałością działań wojennych w 1945 roku.

BADANIA SONDAŻOWE W KSIĄŻNICACH-WÓLCE NA STANOWISKU 1

Według informacji uzyskanych od pracowników Leśnictwa Goleiszów, jeden z rolników miał wykopać na polu jakieś naczynie. Znalazca, Ob. Wojciech Pyzikiewicz zamieszkały w Bożej Woli gm. Mielec, wyjaśnił, że przed ok. 20 laty przy kopaniu dołu znalazł duże grubościenną naczynie wypełnione intensywnie czarną substancją. We wskazanym miejscu przeprowadzone zostały w dniach 22 i 24 września 1976 r. badania sondażowe.

Stanowisko 1 w Książnicach-Wólce znajduje się w kilkunastoletnim lesie sosnowym na N od drogi z leśniczówki Goleiszów do przysiółka Kądziołki, ok. 600 m od punktu wysokościowego 191,3 m (ryc. 1, B). Las ten leży na terenie wsi Książnice, gm. Mielec i podlega Nadleśnictwu Tuszyma (Leśnictwo Goleiszów, oddział 73, g).

W wykopie o wymiarach 3×1 m i głębokości 1 m natrafiono na liczne fragmenty naczyń i na duże skupisko ułamków — łącznie zebrano blisko 200 skorup i 1 kawałek polepy. Także tutaj najliczniej wystąpiły ułamki pochodzące z brzuśców różnych naczyń garnkowatych, na ogół chropowate, czasem wyraźnie obmazywane. Obok ułamków niecharakterystycznych wymienić można 4 fragmenty przydennych partii grubościennych naczyń (tabl. II, 19), 8 fragmentów brzuśców zdobionych dołkami, listwą karbowaną dołkami palcowymi, bądź guzkiem z wciśniętym dołkiem, a także 12 fragmentów wylewów, w tym 6 z dziurkami pod brzegiem, i czasem też z dodatkowym elementem w postaci dołków palcowych (tabl. II, 15) lub spłaszczonego guzka z dołkiem (tabl. II, 14). Naczynia wazowate reprezentowane były przez 3 ułamki z niedbałym ornamentem „pseudosznurowym” (tabl. II, 20). Kilkanaście gładkościennych, ciemnoszarych ułamków pochodziło z waz lub mis, w tym z naczynia o lekko pogrubionym i wgiętym do wewnątrz brzegu (tabl. II, 16). Ok. 10 innych cienkościennych ułamków pochodziło z małych naczyń, w tym zapewne z doniczkowatej misy o lekko pogrubionym od strony zewnętrznej brzegu (tabl. II, 17) i z półkulistego czerpaka lub miseczki (tabl. II, 18). Kilkanaście fragmentów placków-talerzy — bez odcisków plecionki, z nielicznymi dziurkami — uzupełnia pozyskany zestaw ułamków ceramicznych. Być może z placka-talerza pochodzi jedyny zżużony ułamek.

Odkryte stanowisko jest najprawdopodobniej osadą ludności grupy tarnobrzeskiej i na podstawie naczyń jajowatych z listwą karbowaną¹⁰ i naczyń z dziurkami pod wylewem¹¹ może być datowane na III fazę rozwojową tej grupy.

Przypisy

¹ Dotychczasowa literatura: K. Moskwa, *Kultura łużycka w południowo-wschodniej Polsce*, Rzeszów 1976, s. 336.

² K. Moskwa, *Kultura...*, s. 217, ryc. 33, d.

³ K. Moskwa, *Kultura...*, s. 308, ryc. 70, e, j, k.

⁴ E. Szarek-Waszkowska, *Cmentarzysko kul-*

tury łużyckiej w Krzemienicy pow. Mielec, „Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za lata 1970—1972”, Rzeszów 1975, s. 3—51, s. 33, tabl. XVIII, 1, 11.

⁵ Więcej miejsca poświęciła tym sprawom M. Zeylandowa, *Osada kultury łużyckiej w Turbii, pow.*

Tarnobrzeg, „Materiały Archeologiczne”, Kraków 1963, t. IV, s. 253—287, tabl. I—X, s. 281—283, ryc. 37.

⁶ K. Moskwa, *Kultura...*, s. 102.

⁷ K. Moskwa, *Kultura...*, s. 64.

⁸ K. Moskwa, *Kultura...*, s. 97.

⁹ K. Moskwa, *Kultura...*, s. 94, tabl. III, 12, s. 345, ryc. 93 i-k.

¹⁰ Por. przyp. 6.

¹¹ K. Moskwa *Kultura...*, s. 103.

FUNDSTELLEN DER TARNOBRZEG-GRUPPE IN ZABORCZE UND KSIĄŻNICE, WOJEWODSCHAFT RZESZÓW

Resümee

Fundstelle 1 in Zaborcze ist eine auf einem mit Kiefern und Eichen bewaldeten Sandhügel gelegene Siedlung (Zeichn. Nr. 1, A). Wegen des geplanten Umbaus der diese Erhebung durchschneidenden Straße wurden hier Absicherungsarbeiten durchgeführt. Nach der Säuberung der Wandprofile der Schlucht, durch die die Straße verläuft, beschloß man, Einschnitte in der Südwand zu machen, wo die historische Substanz reichlich auftrat. In vier Ausgrabungen verschiedener Größe (1, 3a, 5a, 6a) wurde das Vorhandensein einer Kulturschicht festgestellt und fünf Gruben (1—5) im Felsenmassiv (Zeichn. Nr. 2) freigelegt.

Gefunden wurden zahlreiche Keramikscherben, vorwiegend von angerauhten ei- oder sackförmigen Töpfen, die mit einer mit Fingergelenken oder Nagelwurzeln plastisch geriefelten Leiste, zuweilen mit Doppelknötchen verziert waren (Taf. I, 1—2; Taf. II, 2—3, 7). Die zweite, am zahlreichsten vorhandene Gefäßart sind die plätzchenförmigen Teller, oft mit Flechtwerkabdrucken versehen (Taf. I, 12—19). Vasenförmige Gefäße (Taf. I, 3—4, 6, 7; Taf. II, 1, 6, 8, 10) kamen selten vor; besonders bemerkenswert sind darunter Vasen mit glatten

Wänden und „Pseudoschnurornamenten“ (Taf. I, 5). Diese freigelegte Keramikgarnitur wird durch weitere Bruchstücke von Schalen, Schälchen und Schöpfkellen aller Art (Taf. I, 5, 8—11; Taf. II, 4, 9, 11—13) ergänzt. Ein Tonwirtel (Taf. I, 20—21), eine Spule (Taf. I, 22) und einige Bruchstücke steinerner Zerreiber und Poliermer sind die einzigen an diesem Fundort gefundenen Werkzeuge.

Diese Siedlung stammt aus der III. Entwicklungsphase der Tarnobrzeggruppe, d. h. ungefähr aus der Hallstattkultur, wobei die profilierten Schalen und Schälchen (Taf. I, 11; Taf. II, 11, 13) suggerieren, sie aus der früheren Hallstattzeit datieren.

Fundstelle 1 in Książnice (Zeichn. Nr. 1, B) liegt in einem jungen Wald. Die 3×1 m große Probeausgrabung legte zahlreiche Scherben von topfartigen Gefäßplätzchenförmigen Tellern, Vasen und Schalen (Taf. I, 14—20) frei. Bemerkenswert sind Scherben mit Löcher (Taf. II, 14—15). Diese Fundstelle ist als Siedlung der III. Entwicklungsphase der Tarnobrzeggruppe bezeichnen.